

אמר מר עוקבא: הכא במשנתנו בשרדה וגולגולת שאין בהן רובע הקב עסקינן.

ומקשינן: והא רבא עצמו הוא דאמר במקום אחר: לא נצרכה אלא לשרדה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות, הרי שאף הוא ידע סברא זו שיש שדרה וגולגולת שאין בהן רובע?!?

ומשינינן: לא אמרה רבא באותו מקום אלא בתר דשמעה [אחר ששמע] ממור עוקבא לבאר כן את משנתנו, ועל דרך זו ביאר במקום אחר.

תא שמע מן הברייתא שנזכרה לעיל [נב ב]:

”בית שמאי אומרים: רובע קב עצמות שאמרו חכמים שהם מטמאים אפילו באוהל, היינו: ”מן העצמים, או משנים או משלשה” אברים.

אמר רבא: תא שמע ממה ששינינו במשנתנו שהנזיר מגלח על ”השרדה והגולגולת”.

דסלקא דעתיה דרבא שאין לך שדרה וגולגולת שאין בהן רובע הקב עצמות, ואין מגלחין אלא שדרה וגולגולת שיש בהן רובע הקב עצמות.⁽²³⁾

ואי סלקא דעתך רובע עצמות דאתי מן שדרה וגולגולת [הבאות מהן ואינן שלמות] המיר [חמור משאר עצמות] והנזיר מגלח עליו אפילו ברובע הקב, למה לו לתנא לשנות ”השרדה והגולגולת”, דמשמע: שדרה וגולגולת שלמות?

ליתני: על רובע עצמות הכא מן השרדה והגולגולת?!⁽²⁴⁾

נג-א גירסת הגמרא וביאורה, הם על פי פירושם הראשון של התוספות.

הן מטמאות ברובע הקב, אם כן למה שינינו שדרה וגולגולת שלמות.

אלא שהתוספות הרי הוסיפו וכתבו: ”וקא סלקא דעתין דליכא שדרה וגולגולת דלית בהן רובע עצמות, ואי לא הויא בהן רובע עצמות לא מגלח”, והיינו שלפי הסלקא דעתין אף שדרה וגולגולת שלמות צריכות שיהיה בהן רובע הקב, ואם כוונתם כפי שנתבאר, לא היו צריכים להוסיף את זה.

ונראה מדבריהם, שעיקר הנחת המקשה היתה, ששרדה וגולגולת אינן מטמאות ואין הנזיר מגלח עליהן אלא אם יש בהן רובע הקב, ולכן מוכח שאינו מגלח על רובע הקב הבאות מעצמות השרדה והגולגולת; ומה שכתבו התוספות שקא סלקא דעתין שאין שדרה וגולגולת שאין בהם רובע הקב, היינו שאם לא היה סובר כן, איך עלתה על דעתו לומר ששרדה

חמורות ביחס לעצמות שאר האברים [וכלשון הגמרא: הני מילי היכא דאיכא משאר אבריו], שהרי שאר עצמות צריכות ”שיעור” של ”רוב מנין ובנין” כדי לטמאות באוהל, ואילו שדרה וגולגולת אינן צריכות ”שיעור” של רוב מנין ובנין.

23. יש להעיר: אם תמצי לומר שהנזיר מגלח על רובע קב עצמות השרדה והגולגולת, נמצא שהתנא סתם לשונו מאד ששנה במשנתנו: ”חצי קב עצמות” ושנה לקמן נד א שאין הנזיר מגלח על אוהל ”רובע עצמות”, ולא נתכוין אלא לעצמות רוב הבנין והמנין.

24. בהשקפה ראשונה היה נראה ככוונת הגמרא, שהמקשה סבר: אין לך שדרה וגולגולת שאין בהן רובע הקב, ואם תמצי שאף כשהן שבורות

”ובית הלל אומרים: רובע מן הגויה [הגוף] מרוב הבנין או מרוב המנין”.

שמאי אומר: “אפילו עצם אחד מן שדרה או מן גולגולת” הרי היא מטמאת באוהל.

ומדלא הצריך שמאי לענין טומאה אלא עצם אחד משדרה, מכלל שחכמים החלוקים עליו די להם לענין טומאה בשיעור רובע עצמות הבאים מן השדרה, וכמו רובע קב עצמות

הבאים מרוב המנין ורוב הבנין; ואולם ברובע קב הבא מן השדרה די גם לענין גילוח “דאין סברא לומר דפליגי כולי האי, דלרבנן ליבעי חצי קב [לענין גילוח] ולשמאי סגי בעצם אחד.”⁽¹⁾

ודחינן: **שמאי דמחמיר טפי**, כלומר: אכן נחלקו מן הקצה אל הקצה שלשמאי די בעצם אחד לענין גילוח, ולחכמים אינו מגלח אלא על חצי קב.

וגולגולת אינם מטמאות אלא ברובע הקב, והרי התנא לא הזכיר מזה כלום.

1. א. לשון התוספות הוא: “ומדלא בעי שמאי אלא עצם משדרה, מכלל דרבנן דפליגי עליה סגי להו בשיעור דרובע עצמות הבא מן השדרה” [והיינו לענין טומאה], ומשמע מדברי התוספות שלא כהפירוש בדברי שמאי [ראה לעיל נב ב הערה 16 אות ב], שהוא מצריך רובע הקב בעצם הבא מן השדרה, שהרי אם כן אין שייך לומר שלחכמים צריך רובע קב עצמות, כי בזה אף שמאי מודה, אלא ודאי שלשמאי די בעצם אחד ממש, ואילו לחכמים רובע הקב, [וראה גם ב”ארוי הלבנון” אות קפט].

וכן משמע בהדיא מלשונם בהמשך דבריהם “דאין סברא לומר דלרבנן ליבעי חצי קב ולשמאי סגי בעצם אחד”, ואם לשמאי צריך רובע הקב היה להם לומר “דלרבנן ליבעי חצי קב ולשמאי רובע הקב”, מלבד ששייקר דבריהם משמע כן, [אך ראה ב”קרן אורה” שהבין בשיטתם שצריך רובע הקב לשמאי].

ב. אריכות לשון התוספות [שהובאה בפנים] צריכה ביאור, כי בתחילת דבריהם נראה שהם באים להוכיח שרובע עצמות מן השדרה מטמא לדעת חכמים, ותמוה, שהרי דין זה מונח ביסוד בעייתו של רמי בר חמא, שאם לא כן לא היה

מקום לדון על תגלחת, וכפי שנתבאר כל זה לעיל.

גם לא נתבאר בדבריהם איך משמע מכאן שלחכמים מטמא רובע קב עצמות הבאות מן השדרה והגולגולת; עוד כתבו התוספות: “כדקתני ברישא דרובע מטמא באוהל כי בא מעיקר הגויה” וצריך ביאור כוונתם, ואולי כוונתם למה ששינונו בדברי בית הלל: “מן הגויה”; גם אינו מובן מה שייך כל זה לראיה, שהיא בעיקרה מיוסדת על הסברא שלא נחלקו כל כך לענין גילוח, שזה סובר בעצם אחד, וזה סובר בחצי קב עצמות, וכל זה צריך תלמוד.

ג. תמה הרא”ש: מה ענין עצם אחת לטומאה שדיכר בה שמאי, לחצי קב עצמות שהוא דין מסוים בתגלחת! ? והיינו, שאף כי שמאי סובר שדי בעצם אחד לטומאה, שמא מודה הוא שלתגלחת בעי חצי קב, וכשם שבשאר עצמות לכולי עלמא יש חילוק בין טומאה לתגלחת, שזה ברובע קב וזה בחצי קב, כך יש לומר בעצם אחת מן השדרה והגולגולת שלטומאה די בעצם אחת ולתגלחת צריך חצי קב! ? ומכאן זה פירש הרא”ש פירוש אחר בסוגיא; [וראה גם ב”קרן אורה” וב”ברכת ראש”; וראה עוד בחידושי מרן רי”ז הלוי - נזירות דף כד א סוף טור א - שנסאר בצריך עיון על התוספות, וראה עוד “ארוי הלבנון” אות קצא].

צריך חצי קב כבשאר האברים, אלא שלא חשו חכמים לפרש את דבריהם.⁽³⁾

הגמרא מביאה כאן מחלוקת תנאים במה שנקטנו עד כה כדבר פשוט, שעצמות לענין טומאה שיעורן ברובע הקב, ולענין תגלחת בחצי הקב, וכן בדם השיעור הוא רביעית דם לטומאה, וחצי לוג דם לתגלחת.

אמר רבי אליעזר: זקנים הראשונים נחלקו בשיעורי רובע וחצי קב עצמות וביעורי רביעית וחצי הלוג דם:

מקצתן היו אומרים: שיעור חצי קב עצמות וחצי לוג דם הוא לכל ענין, ואילו שיעור רובע עצמות ורביעית דם לא לכל, כלומר: לא נאמר כלל שיעור "רובע קב עצמות" ו"רביעית דם".

ומקצתן היו אומרים: אף רובע עצמות ורביעית דם לכל ענין, כלומר: לא נאמר כלל

מוסיפה הגמרא: **ליפשוט מינה** בהיפוך: **טעמא דשמאי דמהמיר** לכן אינו מצריך לענין גילוח אלא עצם אחד משרה וגולגולת, **הא לרבנן עד דאיכא חצי קב עצמות.**

שהרי אם תמצי לומר שלדעת חכמים די לענין גילוח ברובע קב עצמות הבאות מן השרה והגולגולת, וחמור דין שדרה וגולגולת מעצמות הבאות משאר אברים שהן צריכות חצי קב, היה להם לפרש את חומרתם, כשם ששמאי אמר את החומרא שלו בשרה וגולגולת.⁽²⁾

ודחינן: **דילמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא** לענין טומאה בעצם אחד מן השרה והגולגולת, שלשמאי הוא מטמא באוהל ואילו לחכמים אינו מטמא אלא ברובע הקב, **אבל ברובע עצמות** שהן מטמאות באוהל אפילו לרבנן, **אפילו רבנן מודו** שדי בשיעור זה אף לתגלחת, ואין

2. נתבאר על פי התוספות.

שהוכיח מלשון זה של הגמרא, שלשמאי די בעצם אחד ואף שאין בה רובע הקב, ולפי מה שנתבאר על פי התוספות לכאורה אין ראיה. **תוספת לסוגיא בענין רובע קב עצמות וחצי קב עצמות:**

א. בירור שיטת הרמב"ם בפסקיו: הנה שיטת התוספות לענין טומאה היא: רובע קב עצמות אינו מטמא אלא כשהעצמות באות מרוב המנין והבנין, כמבואר בדבריהם במשנתנו, [והיינו כבית הלל ולא כבית שמאי, או כרבי יהושע ואפילו לבית שמאי, וכסתם משנה באהלות פרק ב]; וכן הוא הדין בעצמות השרה והגולגולת, כדמוכח מדבריהם כאן; ולא נתבאר בהדיא בדברי התוספות אם צריך משתי עצמות או אף מעצם אחד, וכפי שנתבאר לעיל.

ואין כוונתם לומר שהיה לבית הלל למנות כאן את כל חומרות שדרה וגולגולת משאר אברים; אלא היות ולשמאי חמורות שדרה וגולגולת משאר אברים אף לענין תגלחת, שלשמאי אין צריך חצי קב שלא כבשאר אברים, וכמבואר בגמרא לעיל, אם כן היה גם לחולקים על שמאי לומר שאף הם מודים ששרה וגולגולת חמורות לענין תגלחת משאר אברים, ששאר אברים צריכות חצי קב, ואילו עצמות הבאות מן השרה והגולגולת די להם ברובע הקב.

3. כן נראה לכאורה לפרש את לשון הגמרא לפי פירוש התוספות; וראה בתוספות שאנן בעדיות,

שיעור חצי הקב וחצי הלוג, ולכל ענין שיעורו הוא ברובע עצמות.

בית דין שלא הריהם אמרו: שיעור חצי קב

עצמות וחצי לוג דם הוא לכל, שיותר משיעור זה אין צריך בשום מקום; ואילו שיעור רובע עצמות ורביעית דם הוא לאסור את הנטמא בהם בתרומה וקדשים, אבל לא

שיטת הרמב"ם לענין טומאה [טומאת מת הלכה ט וי']: רובע קב עצמות מטמא באוהל מכל עצם שבגוף, ובלבד שיהא משתי עצמות, אבל עצם אחת אינה מטמאה באוהל אפילו ברובע הקב.

ונראה מדבריו שדין "שתי עצמות" הוא דין בטומאת אוהל, וזה לא יתכן אלא אם כן נאמר שדין "רובע עצמות" אין בו נפקא מינה אלא לענין אוהל, כי אז אכן יש לומר שעיקר הטעם ששינונו בברייתא בדין רובע עצמות שהוא דוקא "משנים או משלשה" הוא משום טומאת אוהל, אבל לפי פירוש התוספות בכל הדברי הגמרא בעמוד ב מבואר, שיש דין "רובע עצמות" גם לענין מגע ומשא, ונפקא מינה במקום שאין בהן עצם כשעורה וכגון שטחנן, ולפי שיטתם אי אפשר לומר שהוא דין מסויים בטומאת אוהל, אלא שהוא פרט בשיעור "רובע עצמות".

ואכן ברמב"ם לא מצינו שיאמר להדיא שיעור "רובע הקב" לענין מגע ומשא, ולשיטתו יש לומר שאכן הוא דין בטומאת אוהל; וצריך ביאור איך יפרנס את הגמרא בעמוד ב.

וביותר קשה עיקר הפסק שרובע הקב מטמא מעצמות כל האברים, שהרי נראה מדבריו כאילו פסק כבית שמאי [כפירוש תנא קמא בדבריהם], וזה הרי דבר שאי אפשר, גם הוא נגד סתם המשנה באהלות פרק ב; וראה ב"כסף משנה" שם [וב"חזון איש" כלים א יא כתב עליו שאין דבריו מובנים], וב"חזון איש" סימן קמה לדף זה ד"ה שם אר"י בסוף הדיבור כתב, שהרמב"ם מפרש דברי בית הלל באופן אחר, ראה שם.

[והמאירי בסוגייתנו פירש בדעת בית שמאי, שרובע עצמות מטמא מכל מקום בגוף ובלבד

שיהא משתי עצמות, ולדעת בית הלל מרוב המנין או הבנין, וכתב על זה: ולענין פסק אין הלכה כאחד מהם, אלא כל שיש בהם רובע קב מאיזה עצמות של מת הן מאחד הן מכמה מטמא, ודבריו מופלאים; והוסיף: ויש פוסקים כבית הלל לומר דוקא כשרובע זה בא מרוב הבנין או מרוב המנין, וכל שכן אם בא מן השדרה ומן הגולגולת; ולא הזכיר לשיטת אותם פוסקים שיהא דוקא משתי עצמות].

שיטת התוספות לענין גילוח היא: רובע קב עצמות הבאות מן הבנין והמנין מגלח עליהן במגע ובמשא [ונפקא מינה כשהן טחונות], חצי קב עצמות הבאות מהן מגלח הניזיר עליהן, רובע קב עצמות מן השדרה והגולגולת היא בעייתו של רמי בר חמא שלא נפשטה.

שיטת הרמב"ם לענין גילוח:

"אלו טומאות מן המת שהניזיר מגלח עליהן וכו': ועל חצי קב עצמות אף על פי שאין בהם לא רוב בניינו ולא רוב מניינו" [נזירות ז ג; ומשמע: עצמות מכל הגוף, אך לא הזכיר שיהיו דוקא משתי עצמות].

"וכן אם נטמא ברובע עצמות הבאין מן השדרה או מן הגולגולת באהלן הרי זה ספק טמא", [הלכה ב שם, והיא בעייתו של רמי בר חמא שלא נפשטה].

"נטמא באוהל רובע עצמות שאין בהם לא רוב בנין ולא רוב מנין [כלומר: עצמות שלמים] וכו' הרי זה אינו סותר", ויש לדייק שעל מגען ומשאן הרי הוא מגלח, אלא שלא ביאר הרמב"ם אם כוונתו היא משום עצם כשעורה שהוא מגלח עליה, או שעל מגען ומשאן הרי הוא מגלח משום שיש בהן רובע הקב, כלומר: אפילו

לנזיר לגלח על טומאה זו, (4) ולא לעושה פסח [בעלי קרבן הפסח]. (5)

ומקשינן: מכרי והרי אין הכרעה שלישית מכרעת?!?

כלומר: כשנחלקו שנים באיזה דין הנוגע לשני ענינים, זה אומר בשני הענינים הדין כך, וזה אומר בשני הענינים הדין כך, ובא השלישי ומחלק בין הענינים, נגד שני הראשונים שלא חילקו בין הענינים, היא הנקראת "הכרעה שלישית" ואין הלכה כמותה; ובית דין של אחריהם המחלקים בין תרומה וקדשים לנזיר ועושה פסח שלא כהראשונים שלא חילקו ביניהם, הרי הכרעה

שלישית היא שאין הלכה כמותה –

ואם כן למה קיימא לן כבית דין של אחריהם, וכמבואר במשנה באהלות [פרק ב] לענין טומאה, שהשיעור הוא רובע הקב ורביעית הלוג והיינו לענין תרומה וקדשים, ומבואר במשנתנו שהשיעור לתגלחת הנזיר היא בחצי הקב עצמות וחצי לוג דם.

אמר תירץ רב יעקב בר אידי: בית דין של אחריהם לא מפי עצמם אמרוה אלא מפי שמועה אמרו, מפי חגי זכריה ומלאכי, ולכן קיימא לן כמותם, כי כדאי הוא בית דין של אחרונים לסמוך על שמועתם ולקבוע הלכה כמותם. (6)

5. סתמו התוספות ולא פירשו, לענין מה אמרו ש"עושה פסח" אינו טמא ברובע הקב וברביעית הלוג, וראה בסוף הסוגיא בהערה ביאור שיטות הראשונים בזה.

6. ראה בכורות נח א ברש"י מכתב יד ד"ה מפי שמועה, ובתוספות שם בד"ה מפי חגי.

תוספת: יתבארו בה שיטות הראשונים בטעם החילוק שבין תרומה וקדשים לנזיר ועושה פסח, וביאור "עושה פסח":

דעת "המפרש" כאן [בתוספת דברים]:

לעיל בגמרא מב ב אמר רבי ינאי: "לא אמרו טומאה בחיבורין [שיהא הנוגע באדם המחובר למת טמא טמא טומאת שבעה], אלא לתרומה וקדשים, אבל לנזיר [לגלח עליו, לדעת המפרש והתוספות שם] ועושה פסח, לא", ומבואר שם, שאם תמצוי לומר "טומאה בחיבורין" הוא "דאורייתא, מאי שנא!?", ולכן פירשוה באופן שאכן טומאתו מדרבנן.

ובהשקפה ראשונה נראה, שאף טומאת רובע ורביעית היא מדרבנן, שאם לא כן "מאי שנא";

בעצמות טחונות הרי הוא מגלח משום רובע הקב דוקא, ומסתימת לשונו נראה שאין שיעור רובע הקב לענין מגע ומשא, וכנראה שהוא מפרש את הסוגיא לקמן נג ב שלא כהתוספות, וצריך תלמוד.

בדין השדרה והגולגולת השלמות, ובדין עצמות רוב המנין או רוב בנין, אין חילוק בין התוספות להרמב"ם שהום מטמאים באוהל והנזיר מגלח עליהן אפילו באוהל; וראה אריכות בחידושי מרן רי"ז הלוי בהלכות נזירות [ז ד] בשיטת הרמב"ם ובשיטת התוספות.

4. צריך עיון, והרי אף לענין גילוח אמרו שיעור רובע עצמות לענין מגע ומשא, וכמבואר במשנה לקמן נד ב "ואוהל ורובע עצמות", והיינו למעוטי מגע ומשא שהנזיר מגלח על רובע הקב, ואף כשאין בו עצם כשעורה וכגון שטחנן, כמבואר כל זה בעמוד ב, [וראה לעיל בהערה 3 שהרמב"ם באמת לא הזכיר כל זה, ומכאן סיעתא לשיטתו].

שנינו במשנה על אלו טומאות הנזיר מגלח וכו' על מגען ועל משאן ועל אהילן וכו' על אלו הנזיר מגלח וכו':

ומפרשינן: "על אלו" דרישא [שבתחלת המשנה] לכן שנה אותו התנא כדי למעוטי עצם כשעורה דאינו מגלח "על מגען ועל

[וכן משמע הלשון: רובע ורביעית "לתרומה וקדשים", דמשמע: חומרא בעלמא בתרומה וקדשים]; ואכן "המפרש" פירש: "אבל לא ליסתור ימי נזיר, ועושה פסח לטמא - שלא לעשותו, דבמקום כרת לא העמידו דבריהם".

ולמדנו מדבריו שרובע ורביעית טומאה דרבנן היא, ו"עושה פסח" היינו שאין לו כלל שם טמא לענין עשיית הפסח ודינו כטהור; והדעת נוטה שמקורו הוא מההיא ד"טומאה בחיבורין".

דעת הרמב"ם בביאור החילוק:

לשון הרמב"ם [טומאת מת ג ג]: "טומאת רובע עצמות באוהל וטומאת רביעית דם וכו' יראה לי שכולן טומאתן אינן דין תורה, שהרי אין הנזיר מגלח עליהן כמו שביארנו בנזירות וכו' לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה", ופשטות משמעות לשונו היא כהמפרש, שהיא טומאה דרבנן.

ואולם האחרונים [ראה "ספר המפתח" שם] הוכיחו בראיות ברורות [חלקם יובא בהערות בהמשך המסכת], שמדאורייתא הן, והרבה אחרונים כתבו, שכוונת הרמב"ם היא, שיש דינים הנקראים "דין תורה" ויש דינים שמדאורייתא הם ואינם נקראים "דין תורה" אלא "דברי סופרים", [ראה רמב"ם ב"ספר המצוות" בשורש שני, לענין דברים הנלמדים ב"ג מידות; וכעין זה ברמב"ם [טומאת מת ב ט]: "טומאת עצם אחד הלכה מפי השמועה וכו', ולפי שטומאתו "הלכה", הרי הוא דין תורה ולא מדברי סופרים", ופירש ב"כסף משנה": כלומר: אפילו לפי שיטתו שסובר שכל הנלמד ב"ג מידות נקרא "דברי סופרים", זה שהוא "הלכה למשה מסיני" נקרא "דין תורה".

וראה עוד ברמב"ם [נזירות ז א] שכתב: "יש טומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן וכו' לפי שלא נאמר בו וכו' יטמא לנפש אלא וכו' ימות מת עליו, עד שייטמא בטומאות שהן מעצמו של מת ואחר כך יביא קרבנות טומאה וכו'", ואחר כך מנה את הדברים שהנזיר מגלח עליהן ואותן שאין הנזיר מגלח עליהן, ומנה ביניהם [בהלכה ו] "אוהל רובע עצמות והנטמא ברביעית דם", והיינו דרובע הקב ורביעית דם אינו נקרא "עצמו של מת"; וראה אריכות בזה ב"חידושי רבי שמואל" לפסחים סימן ט.

[ובודאי שלא יתכן לפרש כן אלא להרמב"ם לשיטתו, שכפי הנראה אינו מודה להתוספות שהנזיר מגלח על רובע הקב עצמות כשנטמא בהן במגע ובמשא ואין בהם עצם כשעורה, [ראה לעיל הערה 3], כי לשיטת התוספות שאף על רובע קב עצמות הנזיר מגלח, בהכרח שהוא נקרא "עצמו של מת"]

ביאור "עושה פסח" לדעת הרמב"ם:

בין הטמאים טומאת ערב ובין הטמאים טומאת שבעה, שוחטין עליהם את הפסח לאחר שיטבלו ואף שהם עדיין "טבולי יום", אבל הנטמא במת והוא בשביעי שלו אחר הזאה וטבילה אין שוחטין עליו אף שאינו אלא "טבול יום"; וחומר זה שבטומאת מת אינו אלא בחצי קב וחצי הלוג, אבל ברובע ורביעית דין טומאתו כשאר הטומאות ושוחטין עליו כשנעשה "טבול יום" [כמבואר כל זה ברמב"ם פרק ו מקרבן פסח, ומכאן מקורו, וראה מה שכתב רבינו חיים הלוי בביאור דברי הרמב"ם שם].

דעת הראב"ד ב"עושה פסח":

הראב"ד השיג על הרמב"ם שם בהלכות קרבן פסח, וכתב שאין לחילוק זה - בין טומאת רובע

משאן ועל אהילן, אלא: על מגעו ועל משאן אין [אכן הוא מגלח], ועל אהילו לא מגלח. (7)

ו"על אלו" דסיפא [שבסוף המשנה] בא למעוטי אבן הסככות [אבן היוצאת מגדר בית הקברות, ואבנים אלו הן "הפרעות" דלקמן נד ב, (8) ונתבארו שם], שאינו מגלח עליהן.

שנינו במשנה: על אלו טומאות הנזיר מגלח וכו' וחצי קב עצמות וכו' על מגען ועל משאן ועל אהילן:

נג-ב שנינו במשנה לקמן [נד א], שהיא הסיפא של

משנתנו: "אבל הסככות וכו' ואוהל ורובע עצמות [אוהל של רובע עצמות] וכו' על אלו אין הנזיר מגלח וכו', ואינו סותר את הקודמין ומתחיל ומונה מיד, [אחר שימלאו ימי טומאתו, אבל ימי טומאתו אין עולים לן]."

ורבעמוד זה הוינן בה: כיון ששנינו במשנתנו שאינו מגלח אלא על חצי קב עצמות, אם כן ממילא נדע שעל פחות מכן אינו מגלח הנזיר, ואם כן למה שנה התנא שוב בסיפא שאינו מגלח על אוהל של רובע עצמות!?

ומשנינן: אי משום הרישא הייתי אומר: בין באוהל בין בין במגע ובמשא אינו מגלח

ראה בחידושי מרן רי"ז הלוי נזירות דף כג ב ד"ה והנה, שלדעת הרמב"ם יסוד החילוק הוא בגוף הטומאה ששתי מיני טומאות הן: זו "טומאה של תורה" וזו מדאורייתא היא ואינה "טומאה של תורה"; ואילו להתוספות הכל ענין אחד הוא, אלא שחלוק השיעור לענין טומאה מלענין גילוח, כמבואר בדברי הגרי"ז שם.

דין ביאת מקדש:

בברייתא השמט דין "ביאת מקדש" שיש בה חילוק בין רובע לחצי הקב ובין רביעית הלוג למחציתה, כמבואר במשנה לקמן נו ב, ושם יתבארו הפרטים בזה; ובתוספתא בנזיר פרק ה גרסינן דין זה עם דין הנזיר, ודין עושה פסח לא נזכר שם.

7. ואף ששנה התנא דין זה בהמשך "תני והדר מפרש".

8. ואף שכבר שנינו באותה משנה דלקמן שאין הנזיר מגלח עליהן, מכל מקום "תני והדר מפרש".

ורביעית וטומאת חצי וחצי - שורש, וביאר הגרי"ח שם, שהוא אינו גורס "ועושה פסח" בסוגייתנו, וכאשר הוא בתוספתא נזיר פרק ה. דעת התוספות - במשנתנו, ועוד - בכל זה: א. טומאת רובע ורביעית טומאה דאורייתא היא.

ב. טעם הדין שהנזיר אינו מגלח הוא משום "הלכה למשה מסיני" וכתבו עוד במשנתנו שהוא מכלל כל השיעורין ש"הלכה למשה מסיני" הם, ולדעתם בטומאה בחיבורין אינה קולא אלא לענין גילוח, אלא שהטעמים שונים, ששם הטעם הוא משום דהוא מדרבנן, וכאן הטעם הוא מהלכה למשה מסיני.

ג. מה שאמרו "עושה פסח" גרסוהו התוספות, אלא שסתמו ולא פירשו לאיזה ענין אינו טמא ברובע ורביעית, [ולעיל מב ב ד"ה וטומאה] ולענין טומאה בחיבורין פירשו שאינו טמא טומאת שבעה כלל לענין פסח, אבל כאן סתמו דבריהם.

גדרי החילוק לדעת הרמב"ם ולדעת התוספות: